

Arbeid en kunst

‘...de waarheid is dat er meer sjouwerij dan rusten in het leven is’

Van Gogh, Millet en de arbeid in kunst

Hicham Zilaout en Johan Timmerman (redactie TtA)

Vincent van Gogh

Vincent Willem van Gogh (1853-1980) is één van de bekendste Nederlandse schilders, hoewel de erkenning voor zijn werk vermoedelijk pas na zijn dood kwam. Geboren in het Brabantse Zundert ging hij als zestienjarige werken in het Haagse filiaal van de internationale kunsthandel Goupil & Cie waarin ook zijn oom werkzaam was. Op voorspraak van deze oom kwam Vincent later in het Brusselse filiaal te werken en niet veel later in achtereenvolgens Londen, Parijs en opnieuw Londen. Vincent had een zwaarmoedig maar expressief karakter en verloor na een depressie zijn interesse in de kunsthandel. Na diverse omzwervingen en baantjes als predikant en nadat een oud-collega hem een verdoos opstuurde, begon Vincent zelf tekeningen te maken. Evenals zijn karakter waren zijn tekeningen vrij expressief van aard, en werden doorgaans niet erg gewaardeerd. Vincent verblijft afwisselend in Nederland en Frankrijk maar na een poosje verlaat hij Nederland voorgoed en vertrekt via Antwerpen naar Frankrijk. De depressies stapelen zich echter op in zijn leven, en in 1890 komt er een einde aan het leven van Vincent van Gogh, algemeen wordt aangenomen dat hij zichzelf middels een pistoolschot in de borst om het leven heeft gebracht.

Jean-François Millet

Een van de grote inspiratoren van Van Gogh was de Fransman Jean-François Millet. Millet was van boerenafkomst, en was daar trots op. Hij schilderde dan ook veelal boerentaferelen, hetgeen een schok teweeg bracht in de kunstminnende wereld van die tijd. Millet was voor Van Gogh een voorbeeld in het uitbeelden van het noeste platelandsleven en Van Gogh heeft dan ook veel werken van Millet gekopieerd, hierbij zijn eigen kenmerkende expressie aanbrengend in de sobere werken van Millet.

Kunst en arbeid

Het uitbeelden van de mens aan het werk heeft in de kunst nooit in hoog aanzien gestaan. Het publiek vond het veelal ongepast om een boer een prominente plaats in een kunstwerk te geven. Millet werd in 1863 zelfs uitgehoond toen hij een schilderij met een boer met een hakbijl aan de Salon in Parijs had durven presenteren. Zelf vond hij het schilderij ‘*een sieraad*’, maar de critici dachten daar anders over en vergeleken de boer met de meest verschrikkelijke termen als ‘*een moordenaar*’, of ‘*een monster*’.

Vincent verbleef in september 1883 bijna 3 weken in Hoogeveen, waar hij in navolging van zijn meester Millet

veel landschappen en veenarbeiders schilderde. Tegen de stroom en de wensen van de gevestigde orde in, verheerlijkte Van Gogh de noeste boerenarbeid. In de periode dat hij in Nuenen woonde, toonde hij opnieuw veel interesse in het leven van de gewone mens: het harde en armoedige landleven van de echte arbeiders. Het leven was overigens niet gemakkelijk voor de boeren uit Nuenen. Aan het begin van zijn loopbaan als schilder verbleef hij vaak bij boerenfamilies die arm waren en hard werkten op het land. Ze verbouwden aardappels die ze zelf ook aten. Zo ontstond het beroemde schilderij ‘*De Aardappeleters*’. Figuren tekenen die met iets bezig waren geeft de fascinatie van Van Gogh weer voor arbeid. Aan zijn broer Theo heeft Van Gogh ooit geschreven: ‘*actie uit te drukken is zeer moeilijk. Maar de waarheid is dat er meer sjouwerij dan rusten in het leven is*’.

Hij schreef vele brieven aan Theo over zijn relatie met arbeiders en boeren, over de studies en tekeningen die hij van ze maakte. Na een tijdje had hij zelfs het idee dat hij een echte ‘*boerenschilder*’ zou kunnen worden. Hij wilde niet alleen kijken en tekenen, maar ‘*hun doen en laten van binnenuit aanvoelen*’. Toch waren voor de boeren en arbeiders die model stonden zijn tekeningen even ongevoelzaam als voor de kunstliefhebbers die ze zouden moeten kopen. Het was niet altijd gemakkelijk zijn modellen ervan te overtuigen dat hij ze wilde tekenen terwijl ze aan het werk waren en niet stijf poserend in hun zondagse pak.

Om de verkoopbaarheid van zijn tekeningen te bevorderen voegde Vincent aan de studies van boeren soms een achtergrond toe en gaf hij ze een titel in het Frans. Dan kon Theo ze laten inlijsten en in de kunsthandel in Parijs ter verkoop aanbieden. Veel helpen deed dat niet: boeren en arbeiders bleven vooralsnog een onderwerp waarin kopers nauwelijks geïnteresseerd waren. Desondanks schreef hij later in een brief naar zijn broer: ‘*toch zal eenmaal de dag komen dat men zal zien dat ze meer waard zijn dan de kosten van de verf en van mijn toch uiterst magere levensonderhoud die wij er in steken*’.

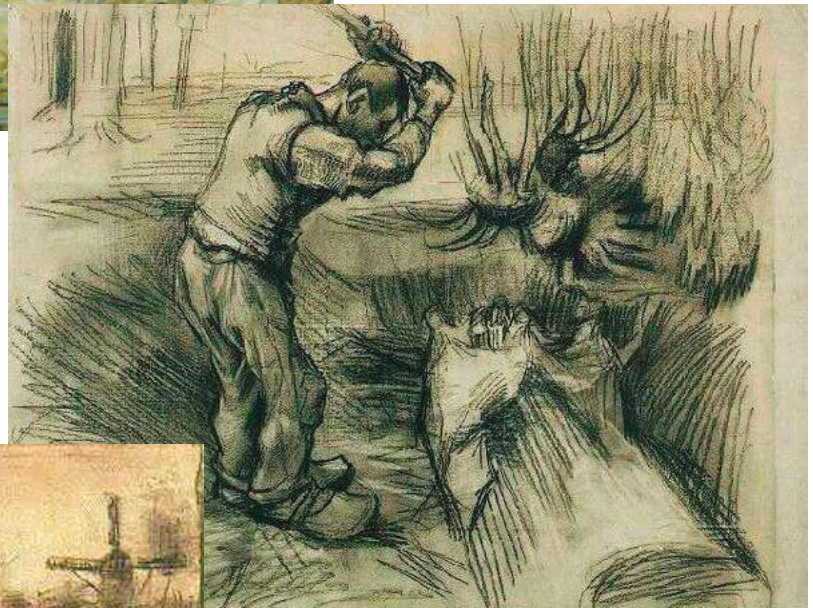
Referenties

Vincent van Gogh stichting.
Van Gogh museum Amsterdam.
The Phillips Collection, Washington DC.

Een stel gekromde stratenmakers in de hoofdstraat van Saint-Rémy (1889)

Een Houthakker in Nuenen (juli - september 1885)

Een boerin die aardappels root (zomer 1885)

“Middag , rust na arbeid, Siësta” (1889)

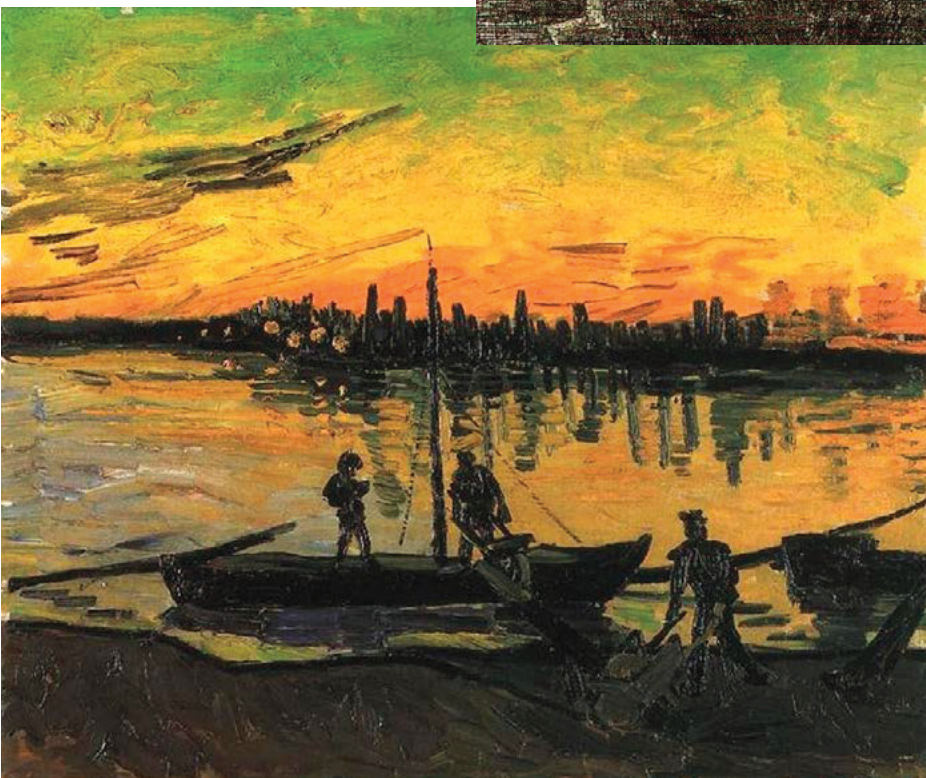

Weefgetouw met wever (1884)

Alledaagse scènes uit het leven van de mijnwerkers (1881)

Kolenschepen (1888)